

ÉRTESÍTŐ

a Budapesti Városvédő Egyesület lapja

2011. március

XXIX. évfolyam, 2. szám

Kedves Tagtársaink!

Március végén örömmel mutatjuk be új weboldalunkat, a www.budapestem.hu adatbázist, amelyen Budapest épületeinek történetét és mai állapotát házanként lehet megtalálni – egyelőre csak néhányat, de idővel szeretnénk, ha minden egyes budapesti ház fölkerülne ide. Ehhez kérjük minden aktív városvédő segítségét: gyűjtsenek adatokat kedvenc budapesti épületeikről, házukról, környékükről és regisztráljanak a www.budapestem.hu oldalon, küldjék el képeiket, emlékeiket, hogy munkájukkal tovább bővíthessék a gyűjteményt. A tavasz első hónapjában bizakodóan nézünk Budapest jövője elé: a Bécsi utcai bontás egyelőre meghiúsult, a Szépművészeti Múzeum lépcsője háborítatlan marad, Budapest épületei pedig történetek, fotók, adatok formájában sorra fölkerülnek a világhálóra. Várunk minden érdeklődőt az Ybl Miklós budapesti épületeit fotón megörökítő kiállításunkra, a Várbazár sorsáról szóló beszélgetésre, a Budapest Könyvek sorozat új kötetének bemutatójára és további programjainkra.

Götz Eszter

KEDVES TAGTÁRSAINK!

Kérjük, hogy **adójuk 1%-ának felajánlásával** támogassák a Budapesti Városvédő Egyesületet és buzdítsák erre ismerőseiket is! Az 1%-ból eredő bevétel nagyban hozzájárul egyesületünk működéséhez és programjaink megvalósításához. Köszönjük!

BVE titkárság

KIÁLLÍTÁSAINK

Március 11-ig látogatható

Város az autón túl: Budapest-alternatívák

című kiállításunk a BVE Podmaniczky-termében

(Bp. V. Kossuth Lajos u. 14-16.).

H: 10-17:30, K-Cs: 10-16:30, P: 10-13 óráig

*

Szeretettel várunk minden érdeklődőt

március 22-én, kedden 17 órakor

egyesületünk Podmaniczky-termében

(Bp. V. Kossuth Lajos u. 14-16.)

Ybl Miklós öröksége

című fotókiállításunk megnyitójára.

Megnyitja: *Ráday Mihály*, egyesületünk elnöke

Látogatható: május 6-ig, H: 10-17:30, K-Cs: 10-16:30, P: 10-13 óráig

MEGHÍVÓ**Jókai: Budapestnek emlékül**

a Budapest Könyvek 5. kötetének zenés irodalmi árveréssel egybekötött bemutatója
az Alexandra Könyvtárház kávézójában (Budapest VII., Károly körút 3/c)

2011. március 18-án, pénteken délután 5 órától

Az elő-, alá- és utómuzsikát **Földvári Gergely** zongorázza. A szőlész-borász Jókai kertjéről szóló írásaiból **Hirtling István** olvas fel részleteket.

Licitre bocsátjuk a Nagy Budapest Törzsasztal tagjai (és Jókai) aláírásával a kötet húsz számozott példányát. Az árverést Ráday Mihály vezeti. Az est szenzációja: beszáradt hordóiból bő százötven év után föltámasztjuk Jókai kedves kástélyosát, a Budai Óvöröst, s megkínáljuk vele vendégeinket. Történelmi pillanat lesz!

Városvédő Esték

Beszélgetés-sorozat Budapestről. Első rész:

A Várbazár sorsa

A beszélgetést **Ráday Mihály** vezeti. Beszélgetőtársai: a fővárosi és kerületi önkormányzat, a műemlékvédelem, az építész szakma és a civilek képviselői

Időpont: **március 24., csütörtök 16:30 óra**

Helyszín: a BVE Podmaniczky-terme (Bp. V. Kossuth Lajos u. 14-16.).

A most induló sorozatban havonta foglalkozunk egy-egy veszélyben lévő budapesti épület sorsával, jövőjével az érintett önkormányzat(ok), a Főváros, a beruházók, az építészek, a helyi civil szervezetek és a helyi civilek képviselőinek több oldalú párbeszéde révén. A márciusban nyíló Ybl-kiállításához kapcsolódva az első részben a pusztulással fenyegetett Várbazárról lesz szó. A nyilvános beszélgetésről készült rádiófelvétel a Civil Rádió honlapján (<http://www.civilradio.hu/>) lesz elérhető.

PROGRAMAJÁNLÓ**KÁLMÁN ALAJOS VETÍTETTKÉPES ELŐADÁSA**

Szeretettel várunk minden érdeklődőt

március 17-én, csütörtökön 17 órára egyesületünk székhelyére, ahol

A gótika születése, gyermekora, ifjúsága

címmel tart vetítettképes előadást *Kálmán Alajos* akadémikus.

A korábban bemutatott, mintegy ezer diapozitív szkennelése új lehetőségeket nyit meg a katedrálisok fejlődéstörténetének bemutatása előtt. Az előadás az 1144-1194 közötti 50 évet próbálja áttekinteni.

KISS IMRE KÁROLY ZENÉS, VETÍTETTKÉPES ELŐADÁSAI:

Március 3-án, csütörtökön 15 órakor *Zenés barangolás a Felvidéken III. (Ny- Szlovákia)* a Józsefvárosi Galériában (VIII. ker. József krt. 70.);

Március 22-én, kedden 10:30 órakor *Zenés barangolás a Felvidéken II. (Közép-Szlovákia)* a Budavári Művelődési Házban (I. ker. Bem rakpart 6.);

Március 31-én, csütörtökön 15 órakor zenés, vetítettképes előadás *Észak-Erdélyről* a Józsefvárosi Galériában (VIII. ker. József krt. 70.) Az előadásokra a belépés ingyenes!

A Józsefvárosi Galéria (VIII. József krt. 70.; tel.: 313-9883) programajánlója:

Kisgrafika Barátok Köre

Március 2-án, szerdán 17 órakor: *Palásthy Lajos* grafikagyűjtő előadása személyes élményei alapján Kaveczky Zoltán grafikusművészről

Zenés barangolás a világ legszebb tájain diavetítéses előadássorozat

Március 3-án, csütörtökön 15 órakor: *Kárpát-medence III. Kelet-Szlovákia*; előadó: *Kiss Imre Károly* tanár, idegenvezető

Március 10-én, csütörtökön 15 órakor: *Meissen, az első európai porcelán – Drezda, a szász főváros*; előadó: *Benyik Béla* tanár

Március 10-től március 14-ig *8boldogság a szembogár mögött – Horváth Orsi és Juhász Balázs* kiállítása. A kiállítás megtekinthető munkanapokon és szombaton 10-18 óráig.

Budapesti mesék előadássorozat II.

Március 17-én, csütörtökön 15 órakor: *Pestieknek Budáról – A negyedektől az egészig, a városrészek, kerületek kialakulása – a Várnegyed*; előadó: *Saly Noémi* kultúrtörténész

Képek Józsefváros történetéből – vetített képes előadássorozat

Március 24-én, csütörtökön 16 órakor: *Józsefvárosi templomok, templombelső II.*; előadó: *Martsa Piroska* restaurátor, képzőművész, animátor

Zenés barangolás a világ legszebb tájain diavetítéses előadássorozat

Március 31-én, csütörtökön 15 órakor: *Kárpát-medence IV. Észak-Erdély*; előadó: *Kiss Imre Károly* tanár, idegenvezető

A Zuglói Helytörténeti Műhely (XIV. Uzsoki utca 57., tetőtér) programajánlója:

Március 4-én, pénteken 18 órakor *Világra szóló kiállítások a Városligetben I. Az 1885-ös Országos Általános Kiállítás*. Előadó: *Millisits Máté* művészettörténész, muzeológus.

Március 18-án, pénteken 18 órakor a Zugló Tv nemzetközi filmfesztivál díjas zuglói vonatkozású filmjeit láthatják az érdeklődők:

1. Időtlen utazás – Zugló közlekedése egykor és ma 24'29" (2008)

2. Zuglói síneken 13'25" (2007)

3. A Füttyvadász 18'09" (2006)

(szerkesztő-rendező: *Fekete Csilla*, a Zugló TV főszerkesztője)

A pesterzsébeti Csili Művelődési Központ (XX. Baross u. 55.) programajánlója:

A pesterzsébeti Csili Művelődési Központ helytörténeti klubjában **március 8-án, kedden 17 órakor** *Gregus Ferencné: Egy lokálpatrióta visszaemlékezése – Pesterzsébet 1945-től napjainkig* címmel tart előadást. A találkozó helye a Vízvári László Terem, Csili „B” épület, Budapest, XX., Baross u. 55.

A Pesterzsébeti Múzeum Gaál Imre Galériája (XX. Kossuth L. u. 39.) programajánlója:

Március 9. - április 17. *Kirják Miklós* Versképek című kiállítása. Megnyitó: 2011. március 9-én szerdán 17 órakor

CSOPORTÜLÉSEK, PROGRAMOK

Az egyesületi programok nyilvánosak és a belépés díjtalan!

Fotós csoport: minden hónap **első keddjén 16 órától**

Panteon csoport: minden hónap **második szerdáján 16:30 -tól**

Közlekedési csoport: minden **szerdán 17 órától**

Várostörténeti csoport: **március 4-én, pénteken 18 órakor** *Világra szóló kiállítások a Városligetben I.: az 1885-ös Országos Általános Kiállítás* címmel tart előadást *Millisits Máté* művészettörténész, muzeológus a Zuglói Helytörténeti Műhelyben (XIV. ker., Uzsoki u. 57.)

Templomtörténeti csoport: következő összejövetelüket **március 23-án, szerdán 16:30 órakor** tartják az egyesület Nagytárgyalójában.

Környezetvédelmi csoport: **március 22-én, kedden 16 órakor** A Környezetvédelmi Civil Műhely 2011-es tervei címmel *Arlett Annamária*, a Műhely vezetője tart előadást egyesületünk Nagytárgyalójában (V. ker. Kossuth Lajos u. 14-16.)

Csendvédelmi Bizottság: következő ülésüket **március 16-án, szerdán 16 órakor** tartják a BVE székhelyén. A Csendvédelmi Konferencia előadásai:

Prof. Dr. Széchezy Béla József: A csend fokozatai

Dr. Neuprandt Gábor: A feltárás módszertana

Szabó Erik: Kis magyar zaj-bibliográfia, ahol a csend is szerepel

Zengő Örökség csoport: márciusban nem tartanak külön összejövetelt, hanem csatlakoznak a rákoshegyi Bartók-háznál lévő Bartók szobor március 25-i koszorúzásához. Részletek a zeneház honlapján: www.bartokzenehu

Festészettörténeti Csoport: **március 3-án, csütörtökön** csatlakoznak az Erzsébetvárosi Helytörténeti Klub programjához: a Molnár C. Pál múzeumlátogatáshoz. Részleteket I. ott!

Szőnyi István Képzőművészeti Kör: minden **hétfőn 15 és 18 óra** között tartja foglalkozásait a BVE Podmaniczky-termében, és szívesen fogadja a festészet és rajz iránt érdeklődőket. Vezető tanár: *Ferenczi Tiborné* festőművész, művészettörténész.

I. kerületi városvédő csoport: következő csoportülésüket **március 16-án, hétfőn 15 órakor** tartják a Budavári Művelődési Házban (I. ker. Bem rkp. 6.) tartják.

II. kerületi városvédő csoport: következő csoportülésüket **március 17-én, csütörtökön 15 órakor** tartják az egyesület székhelyén.

III. kerületi városvédő csoport: a februári csoportülést Óbudán, a Textilmúzeumban tartják **március 17-én, csütörtökön 16:30 órakor**. Találkozás a múzeumban (III. ker. Lajos u. 136.)

Terézvárosi csoport: **március 20-án, vasárnap 10 órakor** a Liszt emlékévké programjához csatlakozva helytörténeti sétát a zeneszerzőről elnevezett téren, mely során megidézük a zene, az építészet, a képzőművészet és az irodalom alakjait. Szeretettel vár minden érdeklődőt *Roszinszky Bella* a Liszt Ferenc téren, a zeneszerző szobránál.

Erzsébetvárosi Helytörténeti Klub: **március 3-án, csütörtökön 15:30 órakor** a Molnár C. Pál Múterem-múzeumot látogatjuk meg, ahol egyúttal megtekintjük a Búza Barna emlékkiállítását is. A tárlaton *Csillag Péter*, a festő unokája vezeti végig az érdeklődőket. **A belépődíj 500,- Ft.** Helyszín: XI. kerület, Ménesi út 65.

Kőbányai csoport: legközelebbi összejövetelét **március 17-én, csütörtökön 17 és 19 óra között** tartja a Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény épületében (X. ker. Budapest, Halom u. 37/b). Minden érdeklődőt szeretettel várunk *Klebelsberg Kunó kultuszminiszter*ről szóló filmvetítésünkre. Ugyanitt a helytörténeti kiállítás megtekinthető: hétfő, kedd, szerda, péntek 10-14-ig, csütörtök 14-18 óráig.

XII. kerületi csoport: legközelebbi összejövetelüket **március 28-án, hétfőn 16 órakor** tartják egyesületünk Nagytárgyalójában.

XIII. kerületi Városvédő Csoport: **március 22-én, kedden 10 órakor** *A csendvédelem helyzete* címmel tart előadást *Prof. dr. Széchezy Béla* az Angyalföldért Egyesület helyiségében (XIII. ker. Váci út 50.).

Rákospalotai munkacsoport: március 22-én, kedden 16 órakor A Környezetvédelmi Civil Műhely 2011-es tervei címmel *Arlett Annamária*, a Műhely vezetője tart előadást egyesületünk Nagytárgyalójában (V. ker. Kossuth Lajos u. 14-16.)

Pesterzsébeti Városvédő Csoport: március 20-án, vasárnap 11 órától a Magyarok Nagyasszonya terén (XX. ker., Budapest): emlékfáink tavaszi ápolása *Pesti László* segítségével

Április 16-án, szombaton 14 órától Értékkereső: a Pesterzsébeti Temetőben *Czúni Imre* tagtársunk vezetésével. Találkozás: 13:30-14 óra között a bejárat előtt (1201 Budapest, Temető sor)

Promontor-Tétény munkacsoport: A hagyományos tavaszi kegyeleti megemlékezésünket és koszorúzási ünnepségünket a 903-as számú Prohászka Ottokár Cserkészcsapattal közösen **március 11-én (péntek) 16.30 órakor** tartjuk a Budafok-felsővárosi temetőben. A megemlékezés keretében felkeressük és megkoszorúzzuk az 1848/49. évi magyar forradalom és szabadságharc temetőben nyugvó katonáinak, Térey Pál honvéd huszárőrnagynak és Hadik Ágoston honvéd ezredesnek a sírját. A megemlékezés keretében beszédet mond *Dr. Szász Erzsébet* tanár. A rendezvényre mindenkit szeretettel várunk! A csoport márciusban más összejövetelt nem tart!

Soroksári Grassalkovich Kör: március 10-én és 31-én, csütörtökön 17 órakor tartják következő összejöveteleiket a Községi Házban (Bp. XXIII. kerület, Grassalkovich út 154).

Aranytíz Helytörténeti Klub: március 24-én, csütörtökön 15 órai kezdettel: A Belvárosi Nagyboldogasszony templom története; A Madonna-kép restaurálása. Előadók: *Derdák Éva* festőrestaurátor művész és *Dr. Bodor Imre* régész, történész, műemlékvédelmi szakértő Találkozás: a templom nyugati főbejárata előtt (Az ARANYTÍZ Örökifjak és Helytörténeti Klub közös rendezvénye)

Rákoshegyi Bartók Zeneház (XVII. kerület, Budapest – Rákoshegy, Hunyadi u. 50.) Programjaik olvashatók a www.bartokzenehaz.hu honlapon!

TAGTÁRSAINK ÍRJÁK

4:0 a javunkra: toronyházak, kormányzati negyed, Zeppelin, Szépművészeti bővítés

Mi városvédők nemcsak a megakadályozásban leljük örömünket, de ha ráadásul jogsértésekre építve, szép fővárosunkat rontani akarják – összefogva megakadályozzuk! A legújabb jó hír, hogy mégsem valósul meg a Szépművészeti Múzeum sem felszín alatti, sem felszín feletti bővítése. A Szépművészeti Múzeum – Hősök tere – Múcsarnok egy műemléki, sőt funkcionális egység, része a Világörökségnek az Andrássy úti beépítéssel, egyetlen nemzeti emlékhelyünk. A tervezett egy, majd két 3 emeletes üveg-beton kocka és a Hősök terét kilyukasztó több szintes felszín alatti bővítés a páratlan együttest teljesen tönkretette volna. A Múzeum főlépcsőjét ugyan a módosított terv – szakmai és társadalmi nyomásra – meghagyta volna, azonban funkcióját elvéve, hiszen a bejáratot a föld alá helyezte. 10.000 aláíró tiltakozott bel- és külföldön e főként a turizmust szolgáló beruházás ellen. Az ügyészség majd egy éve nem foglalt állást a jogszabály ellenesség kivizsgálásában. Többször több vezető politikushoz fordultunk, s számos cikk, állásfoglalás támasztotta alá a beruházás ellenzését. Ráday Mihály, dr. Czétényi Piroska, Vízy László és még sokan felemelték szavukat Egyesületünkben is. A Váralja Szövetség diákjai egy éve a köztársasági elnökhöz fordultak, s élőláncot alkottunk volna március idusán...

Ám, mintha egyre gyorsulóban lenne a városrombolás (nemcsak) ötletelése: Finta – gyalogoshíd, Széchenyi Könyvtár kitelepítése, Kulturális Andrássy tengely, „találjuk ki Budapestet” – mibe kerül ez az adófizetőknek!? Visszautasítjuk, hogy Világörökség szép fővárosunkat szétzilálják!

dr. Buzna Margit elnökségi tag

Emlékezés Csók István festőművészre

Csók István festőművész halálának 50. évfordulóján a Budapesti Városvédő Egyesület Lotz Károly Festészettörténeti Csoportja 2011. február 1-jén, budapesti síremlékénél koszorúzással egybekötött megemlékezést tartott. Székesfehérváron április 16-án nyíló emlékkiállításokkal és tudományos konferencia megszervezésével tisztelegnek Fejér megye híres szülőtte előtt.

Csók István 1865. február 13-án a Sárbogárd melletti Pusztægresen született, és a Sáregresi Református Egyházközség anyakönyvébe jegyezték be. Édesapja, Csók Lajos sikeres malom tulajdonos volt, akiről a festő Emlékezéseim című önéletírásában, 1945-ben a következőket írta: „...apám sohasem volt elragadtatva. Most is őrzöm egy levelét. Határozott, energikus írás megsárgult papíron. Keserű szemrehányásokkal halmoz el. „Mi lesz belőled”, kérdi végül: Festő leszek, volt a felelet...ez nem praktikus pálya....végül mégis engedett s beiratkozhattam az Andrassy-úti mintarajziskolába.”

A budapesti tanulmányokat 1885-től a müncheni tanulmányi évek követték, majd Párizsban töltött évek után telepedett le a magyar fővárosban. Református témájú alkotásai közül kiemelkedik a 1890-ben készült sáregresi úrvacsoraosztást ábrázoló festmény, és az 1933-ban megfestett Ravasz László püspök képmása című műve, amely Csók Istvánt, mint a kiváló portréfestőt mutatja meg. A ritkán vállalt arcképfestés sikerességének feltétele a legtöbb esetben a személyes ismeretség volt. Budapesti vonatkozású művei közül a Margit hídról a 1930-as években készített festményei mellett, az eredetileg terézvárosi Schiffer-villába készített alkotására hívjuk fel a figyelmet, amely ma Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményét gazdagítja.

Millisits Máté

Zöld felajánlás tagtársaink részére

Városvédőknek, gyermekintézményeknek az elmúlt években örömmel ajándékoztunk lombos- és fenyőfa csemetéket. A magonc utánpótlás gazdagon kikelt, ideje lenne szétültetni, hogy jól fejlődhessenek. Jelentkezés, egyeztetés Herczeg Gézánál: 06 30 454 2665

Herczeg Géza és Pesti László

A Környezetvédelmi Csoport hírei

Környezetvédelmi Konferenciák:

2011. február 1-jén és 2-án, két napos konferenciát szervezett az Országgyűlés Nemzeti Fenntartható Fejlődés Bizottsága, a Fenntarthatóság Felé Egyesület, a Magyar Természetvédők Szövetsége, és a Közép-Kelet Európai Bankfigyelő Hálózat civil szervezetek közreműködésével, a Parlament Vadász termében.

Az első napon a *Vízminőséget veszélyeztető tevékenységek visszaszorítása*, a másodikon a *Szabadulás az energiafüggőségtől* volt a téma. A konferenciák célja az Európai Unió soros magyar elnökségéből adódó vízminőség védelmi és energetikai téren felmerülő lehetőségek számbavétele volt, különös tekintettel a magyarországi vízminőséget veszélyeztető tevékenységek, valamint a hazai fosszilis energiahordozó-felhasználás csökkentése, illetve a Nabucco gázvezeték szükségességének elemzése kapcsán. Tájékoztatást kaptunk, hogyan nyilvánul meg az EU szakpolitikáján keresztül a víz védelme (Víz Keretirányelv).

Több civil szervezet tartott rövid beszámolót a településük vízminőségét veszélyeztető tevékenységről, és arról, hogy milyen akciókkal, összefogással segítik a katasztrófák megelőzését és a kárelhárítást. A cianidos ércfeldolgozási technológia uniós szintű betiltásának fontosságát, és az ezzel kapcsolatos civil kezdeményezések lehetőségeit ismertették magyar, román, bolgár és német előadók. Hazánkban 2010 februárjában az Országgyűlés elfogadta az 1993. évi bányászati törvény módosítását, mely megtiltja a cianidvegyületek alkalmazását. Igaz ugyan, hogy hazánkban jelenleg nem folyik aranybányászat, de hat kutatási engedély van kiadva, így bármikor fennáll a veszélye annak, hogy megkezdik a bányászatot, és mint mindenben ebben is a legjobb a megelőzés. (lásd: Verespatak) Hazánk törvénykezése elébe ment a problémának, egyben példaértékű is a magyar törvény módosítás. 2010 májusában megszavazta az Európai Parlament azt az állásfoglalást, amely arra szólítja fel az Európai Bizottságot, hogy kezdeményezze a cianidos

bányászati technológiák teljes betiltását az Európai Unióban 2011 vége előtt.

Energiastratégiánkról Toldi Ottó, a fosszilis energiahordozók klimatikus hatásairól Feiler József, általános problémáiról Hetesi Zsolt fizikus tartott előadást. Gyulai Iván témája a fogyasztás csökkentése, a Klímatörvény, azon belül a kvóta-rendszer ismertetése volt. A két napos program összegzésében Jávor Benedek hangsúlyozta a társadalmi összefogás, a környezettudatosabb magatartás fontosságát, a fenntarthatatlan életformánk sürgős változtatását, és ebben a civil szervezetek tájékoztató, tudatformáló szerepét.

Vándor Éva

Jeles évfordulók

150 éve adták át a forgalomnak a Déli vasutat, 1861 óta „megy a gőzös Kanizsára”. A 19. században Európa a vasútépítés lázában égett. Angliában már a század elején George Stephenson (1781-1848) gőzmozdonyai, köztük a híres Rocket (1829) szeltek át a szigetországot. A vasútépítés mindenütt a világon hatalmas üzletet jelentett.

Magyarország vasútépítési politikáját az osztrák birodalmi érdek határozta meg. Hazánkat bekapcsolták a Bécs központú vasúti hálózatba, ami egyrészt a katonai érdekeket, másrészt a kereskedelem bővítését szolgálta. Ennek első lépéseként elkészült a Vácig (1846), majd Szolnokig (1847) menő vonal. Bécs, a császárváros és Pest között 1851-re készült el az összeköttetés Pozsonyon keresztül (1850. december 15-én adták át). Már Kossuth Lajos is sürgette a vasút megépítését, a magyar áruk világpiacra juttatását, azt a célt, hogy az Alföld terményei romlás nélkül jussanak el vízi és vasúti úton Fiuméba. Az ipar szempontjából fontos volt, hogy az ország gabona- és állattenyésztő területeit, szén- és vasérctelepeit bekapcsolják a vasúti forgalomba. Mindez csak a kiegyezés után indult igazán gyors fejlődésnek.

A Buda-Kanizsa vonalat a Cs. K. Szabad Déli Vaspálya-Társaság, Lombard-Velence és Központi Itáliai Vasúttársaság építette meg. Tervezését és építését 1857-től az osztrák Carl von Etzel (1812-1865) vasúti mérnök irányította. Elsőrendű fővonalnak készült, nagy mennyiségű sínt fektettek le. A hálózat 2240 km hosszú, ebből a Magyarországra jutó vonal 679 km volt. A koncesszió élén francia, angol tőkéscsoportok, valamint báró Rothschild bankár álltak. A vonal Csáktornyan túl az osztrák Déli Vasúthoz csatlakozott és Triesztig vezetett. Az egyvágányú vonal felépítménye eredetileg 30 kg-nál nehezebb sínekből épült bányakavics ágyazatban, talpfákra felerősítve. Ezt 1910-12. között felújították, 12,5-15,0 m hosszú és 44 kg-os sínekre, zúzottkő ágyazatban. Az egykori Déli Vasút felvételi épületeit Carl Schlimp osztrák építésmérnök és építési vállalkozó (1834-1901) tervei alapján építették. Ezeket a célszerűség és egyszerűség jellemezte.

A vasútvonal kiépítésénél a biztonság érdekében szabályozták a Sió torkolatát, de a Balaton vízszintjét is csökkenteni kellett 0,92 m-rel. (1861/62 telén tapasztalták, hogy a jégtorlás és hullámverés a pályatest hosszabb szakaszán tetemes károkat okozott.) A Déli vasút megindulásával Siófok népszerűsége felgyorsult, a keszthelyi ipar és kereskedelem jelentősége csökkent, mert a vasút elkerülte.

A forgalom a vasútvonalon, 1861 tavaszán indult meg. Buda állomást április 1-jén nyitották meg ünnepélyesen, ekkor futott be az első vonat. (Előtte március 17-én egy próbamenet közlekedett a Buda-Kanizsa vonalon.) Az állomás helyén a régi katonai temetőt felszámolták. Közbeszólt azonban a történelem, az olasz háború kitörésével változások álltak be a szervezetenél. 1859-ben Lombardiát elválasztották Ausztriától, így a vállalat igazgatása 1875. november 17-én kétfelé szakadt. 1882-ben az összes, 609 mozdonyból 186, az 1323 személykocsiból 397, míg a 11324 tehervagonokból 3702 db-ot magyar vonalokhoz tartozóként kezeltek. Az I. világháború után újból átalakult. A maradványa 1923-ban kötött nemzetközi szerződés értelmében Duna-Száva-Adria Vasút (DSA) nevet vette fel. Jelentős korszerűsítésekbe kezdett, amit az 1929-es gazdasági válság meggátolt. A vasút 1932. július 1-én a magyar állam kezelésébe került, a járműállományát a MÁV vette át.

A korabeli Buda végállomás jól felszerelt volt. Egy vonatfogadó fa csarnok épült – a három sínpar felett –, mely összefogta az induló és érkező épületrészeket. Építője Gregersen Gudbrand ácsmester. Ő lett a kivitelezője a Kis-Gellért-hegyi 361 m-es alagútnak is. A végállomás a Déli pályaudvar nevet 1873-ban kapta a vasúttársaságról. 1901-ben a Vérmező felőli részen új jegyváltó előcsarnokot építettek. A II. világháborúban az állomást lebombázták, és ideiglenes épületeket kellett emelni. 1962-re Kővári György építész tervei alapján felépült az új fogadócsarnok, melyet 1968-74 között tovább bővítettek és a 2-es metróval is kapcsolat létesült. Végül 1977-re elkészült a teljesen új pénztár és várócsarnok. (A tervező munkájáért Ybl-díjat kapott.)

A Dunántúlt kiszolgáló vonatok ma is elsősorban a Déliből indulnak: Székesfehérvár–Nagykanizsa, Dombóvár–Pécs, Dunaújváros, Tapolca, Veszprém és részben Győr felé.

2006-os hírek: bevásárlóközpont épülne a Déli pályaudvar tetejére. A terv 250 ezer négyzetméter beépíthető területtel számol, ha a síneket lefedik. A MÁV koncepciója az, hogy a Déliben lennének a környék elővárosi vasútjainak a végállomása. Krikovszky Péter szerint a munkálatok csak 4-5 év múlva kezdődhetnének el, mert sok műszaki problémát kell megoldani.

A világ első villamos vasúti vontatójárművét Werner von Siemens 1879. május 31-én mutatta be a nagyközönségnek a berlini Iparmű Kiállításon. A vasút villamosításában úttörő szerepet játszott a magyar Kandó Kálmán gépészmérnök (1869-1931). Vasúttörténeti érdekesség még, hogy a robbanómotoros járművek bevezetésének egyik fő pályája a Déli vasút volt, valamint először itt közlekedtek kísérleti jelleggel a nagyközönség részére sínautóbuszok. A magyar vasipar legsikeresebb és legnagyobb vállalatává az 1844-ban alapított Ganz gyár fejlődött. Az üvegkemény vasúti kerekek gyártására vonatkozó szabadalmi nyomán Ganz Ábrahám (1814-1867) gyára már százezer kéregkerek gyártott le, és ebből Európa többi országába is nagy mennyiséget exportált.

Összeállította: dr. Horváth Péterné

UTAZÁSI AJÁNLATOK

KEN-EDI TRAVEL	1067 Budapest, Teréz krt. 3.; Nyitva: H-P 09:30-17:30	Eng.sz.: U-001074.
Tel: 278-2156, 278-2157	www.keneditravel.hu	e-mail: info@keneditravel.hu

2011. tavaszi ajánlataink

ELŐFOGLALÁSI KEDVEZMÉNY MÁRCIUSBAN AZ ALÁBBI ÁRAKBÓL: 5%!

Márc. 19.	Székesfehérvár-Várpalota busz, idegenvezetés, svédasztalos ebéd	4.490,- Ft/fő
Ápr. 2.	Esztergom-Párkány-Szentendre busz, idegenvezetés, háromfogásos ebéd	3.490,- Ft/fő
Ápr. 2.	Szabadka ápr. 2. busz, idegenvezetés	3.990,- Ft/fő
Ápr. 9.	Vác-Ipolyszakállos-Esztergom busz, idegenvezetés háromfogásos ebéd	3.790,- Ft/fő
Ápr.9-10.	Bécs-Schönbrunn-Pozsony busz, idev., szállás***, félpanzió	19.900,- Ft/fő
Ápr. 17.	Kiskőrös-Dömsöd busz, idegenvezetés, háromfogásos ebéd	4.790,- Ft/fő
Ápr. 23.	Pannonhalma-Győr busz, idegenvezetés	3.490,- Ft/fő
Ápr. 23.	Bécs-Schönbrunn busz, idegenvezetés	5.490,- Ft/fő
Ápr. 23.	Eger-Szépasszonyvölgye busz, idegenvezetés, háromfogásos ebéd, bor	4.990,- Ft/fő
Ápr.30.	Losonc-Hollókő busz, idegenvezetés, háromfogásos palóc ebéd	4.490,- Ft/fő
Ápr.30-máj.1.	Eszék-Harkány-Siklós-Pécs busz, idev., wellness szállás***, félpanzió, élőzenés műsor	17.900,- Ft/fő
Máj. 7.	Léva-Zselíz-Pilisszentlélek busz, idegenvezetés, háromfogásos ebéd	3.990,- Ft/fő

Neoline Utazási Iroda „Kalandozás”	1088 Budapest, Szentkirályi u. 5.	Eng.sz.: U-714/2006.
Tel.: 318-8064, fax: 317-1056	www.kalandozastravel.hu	e-mail: kalandozas@t-online.hu

2011. március

05.	Világörökségeink – Pannonhalma és a Sokorói-dombvidék	4.990,-
12.	„Itt születtem én, ezen a tájon...” Petőfi emlékhelyek nyomában	3.990,-
15.	Bécs – Magyar emlékek nyomában	5.290,-
26.	Rákóczi városában – Kassa	5.990,-
26.	Bécs – Óramúzeum	5.290,-

A BVE havonta megjelenő bulletinje

Telefon, fax: 321-1696	OTP 11705008-20092737-00000000	Adószám: 19729224-1-41
e-mail: budapesti@varosvedo.hu	honlap: www.varosvedo.hu	1053 Budapest, Kossuth L. u. 14-16.
Szerkesztői munka: Hegedűs Attila András		A kiadásért felelős: Götz Eszter